

София, февруарий, 1943 г.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

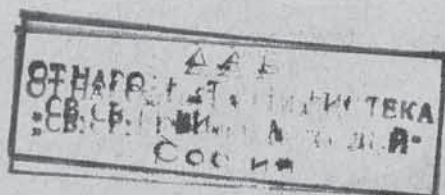

СТАРИЯТЪ ДОИРАНЪ

Съдържание:

1. Пенсият — К. Хр.
2. Законъ за отпускане на народ. пенсии на особено заслужилитъ въ освоб. борби дейци
3. Сражението въ Бигла презъ време на възстанието 1903 г. — Георги п. Христовъ
4. Ангелъ Виношки — Хр. Настевъ
5. Силянъ Пардовъ — Стефанъ Аврамовъ
6. Поетична сбирка на поручикъ Василь Н. Мутафовъ — д-ръ М. Панчевъ
7. Георги К. Минковъ — Л. Томовъ
8. Якимъ Василевъ — Т. Арсовъ
9. Края на регента Коте отъ с. Руля — В. Трифоновъ
10. Поменъ за Петъръ п. Арсовъ — Ср. п. Петровъ
11. Жертвитъ при потушаване на Илинденското възстание — Н. Темчевъ

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЬ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32 — Чекова смѣтка 52-21

Абонаментъ 120 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

ПЕНСИИТЪ

Редъ години ръководнитѣ тѣла на Илинд. оргъниз. правиха погѣпки да се обезпечатъ последнитѣ дни на далитѣ своитѣ сили и младостъ въ служба на народнитѣ ни идеали.

Всѣки единъ отъ българскитѣ държавници съзнаваше справедливостта на това желание, но политическитѣ моменти, които страната ни преживяваше, отлагаха до днесъ изпълнението на тоя дългъ на държава и власт.

Въ бр. 24 отъ 3. II. т. г. на „Държавенъ вестникъ“ е публикуванъ „Законътъ за отпускане на народни пенсии на особено заслужилитѣ въ освободителната борба дейци“.

Илинденци посрещатъ това внимание къмъ тѣхъ съ гордостъ и облекчение. Не за материална награда на времето юначни сили бѣха зарѣзали животъ и имотъ, буйна младостъ и семейна радостъ, лично спокойствие и домашно благополучие. Другъ е билъ огнѣтъ, който е горѣлъ въ гърдитѣ имъ и ги е заставялъ съ пушка на рамо да защитаватъ родна честъ и бащино огнище и само съ съзнанието, че безъ жертви нѣма свобода, че свободата е толкова по-сладка и по-ценна, колкото по-скѣпо е изкупена тя — съ това съзнание бѣха се наредили подъ знамето на ВМОРО старо и младо, мъжко и женско, и изнесоха епопея славна и величава, епопея не вписана въ историята на който и да е другъ народъ.

Революционната борба изпохаби жизненитѣ сили на редъ български поколѣния. Едмнственото поле на дейностъ, въ което се проявяваше народностния български гений. бѣ революционната борба. Най-жизнерадостното на българския народъ бѣ изправено предъ кладата, въ която се принасяше жертвата за изкупване свободата на родината. И въ тоя жертвеникъ изгорѣха много деца на българския народъ и изтлѣха много сили на юначни герои. И не малцина бѣха изхвърлени на брѣга на живота като разбити трески на борящъ се съ урагана корабъ.

Изтекли въ люта борба години, изхабени въ полувѣковна бранъ сили оставиха редъ борци-герои въ физическа немощъ и въ материална нищета. Достойни на времето синове на българския народъ, предани жреци въ храма на българската свобода, днесъ изнамогватъ. Всѣки въ тѣхъ вижда волята, духовната и физическа сила, която е въодушевлявала маситѣ и е докарвала въ ужасъ и трепетъ вража властъ и сила. Не може днесъ народътъ ни спокойно да гледа носителитѣ на своитѣ национални идеали въ дрипи и съ протегната ръка.

Да се задоволятъ най-елементарни човѣшки

нужди днесъ цели българското правителство съ гласуваня „Законъ за отпускане народни пенсии на особено заслужилитѣ въ освободителнитѣ борби дейци.“

И ние сме доволни отъ достигнатия резултатъ и изказваме предъ г. г. управницитѣ на България дълбоката благодарностъ на илинденци за тѣхната отзивчивостъ — актъ на човѣщина и държавностъ. Ще се намѣрятъ, безъ съмнение, словоохотливци, които ще пожелаятъ да помрачатъ чувствата на благодарителствуванитѣ. Размѣрятъ на пенсията и ограиченията, които законътъ предвижда за получаването ѝ, както и подвеждането подъ еднакъвъ знаменателъ на всички дейци, ще развържатъ много езици, но ние знаемъ, че българската държава прави това, което ѝ е днесъ най-възможно. Ние знаемъ, че българската държава, която олицетворява добродетелитѣ на скромностъ и пестеливостъ на своя народъ, пази народнитѣ срдѣства, които влага въ своето държавно строителство и гради материалната и интелектуална култура на българския младъ народъ, който водѣ 4 войни за своето обединение и плащѣ милиардни репарации на бивши „сюзници“.

Българскиятъ чиновникъ въобще и бѣлг. пенсионеръ сж, може би, най-зле поставенитѣ въ материално отношение въ цѣлъ свѣтъ, но затова пъкъ напредѣкътъ на България е забележителенъ и поразяющъ. Отъ всичко 53,410 пенсионери за изслужено време—къмъ 1. I. 1941 г.—4161 едва достигатъ до 6000 лв. годишна пенсия, 17793 — отъ 6001 до 12,000 лв. годишно и 12,054 до 18,000 лв., което ще рече, че 63 на сто отъ бившитѣ държавни чиновници днесъ пенсионери следъ 25 до 33 год. служба, при всичкитѣ пенсионни удръжки, които имъ сж се правили, достигатъ пенсия подъ тази, която се предвижда за заслужилитѣ на българската народна кауза дейци. Разтегленъ тоя размѣръ, може да получи тълкувания най-разнообразни, споредъ настроението и фантазията на тълкувателитѣ. Нека се знае, обаче, че фискътъ пристѣпва къмъ разрешение пенсионния въпросъ за борцитѣ при много неизвестности. Не се знае преди всичко числото на претендирующитѣ за народни пенсии. Не се знае и броя на тѣзи, за които размѣра отъ 1500 лв. месечно би се указалъ съвсемъ недостатъченъ.

Главното е, че съ закона се слага началната основа, върху която може да се допускатъ разни построения. Бждещето ще покаже какво ще предлежи да се предприеме за най-справедливото разрешение на въпроса, обстоятелство, което не се отрича нито отъ адинъ отъ факторитѣ, отъ които зависи това разрешение.

К. Хр.

ЗАКОНЪ

за отпускане на народни пенсии на особено заслужилите
въ освободителните борби дейци.

Чл. 1. Участниците въ освободителните борби въ Македония, Тракия, Добруджа, Западните покрайнини, Пиротско и Моравско, които:

а) като членове на организирани чети, съоръжение въ ржка, сж взели участие въ сражения срещу поробители на българи за освобождаването отъ чужда власт, или

б) сж били осждени най-малко на затворъ отъ сждилищата на чуждата власт, за политически деяния, целящи освобождението или защитата на българската народност, или

в) сж били малтретирани отъ чуждата власт или нейни орждия, въ връзка съ борбата за освобождението или защитата на българската народност и сж останали инвалиди съ най-малко 50 на сто изгубена работоспособност,

могатъ да получатъ народна пенсия, по реда и условията, предвидени въ този законъ.

Могатъ да получатъ народна пенсия, съгласно чл. 5 и наследниците на такива участници въ освободителните борби, както и въ случаите, когато тѣхните наследодатели при борбата за освобождението или защитата на българската народност сж били убити или отвлѣчени въ неизвестност отъ чуждата власт или нейни орждия.

Чл. 2. Могатъ да получатъ народна пенсия, съгласно настоящия законъ и лицата, или наследниците на такива лица, които сж били най-малко десетъ години екзархийски учители въ областите, упоменати въ алинея първа на чл. 1 и сж останали на постоянно мѣстожителство въ сждитѣ области до 6 априлъ 1941 г. или до деня на смъртта си, ако сж починали преди тази дата.

Могатъ да получатъ народна пенсия и учителите, които по искане на правителството сж се съгласили и останали въ откъснатите територии упоменати въ чл. 1.

Чл. 3. Могатъ да получатъ народна пенсия, съгласно настоящия законъ и лицата, които по своя воля, безъ да сж били причислени въ списъците на войската и безъ да сж подлежали на повикване въ нея, сж постъпили въ Македоно-Одринското опълчение отъ 1912—1913 година и сж взели участие въ оперативна зона, опредѣлена съ заповѣдь по действащата армия.

Лицата имащи право на пенсия по този членъ сж длъжни да представятъ съответно удостоверение, издадено оаъ войсковата часть, въ която сж служили, или отъ Министерството на войната.

Наследниците на пенсионирани лица по този членъ могатъ да получатъ наследствена пенсия следъ тѣхната смъртъ, ако отговарятъ на условията предвидени въ чл. 5.

Чл. 4. Народни пенсии се отпускатъ на лица по чл. чл. 1, 2 и 3, ако отговарятъ на следните условия:

а) да сж навършили 60-годишна възраст. Това условие не се изисква за лицата по чл. 1, ако поради нѣкоя отъ причините посочени въ

сждия членъ сж изгубили най-малко 50 на сто работоспособност;

б) да нѣматъ каквато и да е друга пенсия, или ако иматъ такава да се откажатъ отъ нея;

в) да нѣматъ доходи повече отъ 2500 лв. месечно;

г) да не сж на служба, която се зачита за пенсия по закона за пенситѣ за изслужено време;

д) да не сж проявявали противобългарски или противодържавни чувства или дейностъ.

Чл. 5. Съпругата и децата могатъ да получатъ наследствена народна пенсия, ако: а) съпругата не е встъпила въ другъ бракъ; б) децата не сж встъпили въ бракъ и не сж по-възрастни отъ 21 година, ако сж момчета и 25 години, ако сж момичета; в) нѣматъ доходъ повече отъ 2500 лв. месечно, или друга пенсия, а ако иматъ такава — се откажатъ отъ нея.

Бащата и майката могатъ да получатъ наследствена пенсия, ако: а) наследодателятъ имъ нѣма жена и деца, получаващи пенсия по този законъ; б) тѣ нѣматъ месеченъ доходъ по-голямъ отъ 2500 лева, или да нѣматъ каквато и да е друга пенсия, а ако иматъ такава — се откажатъ отъ нея.

Условията по буква „г“ и „д“ на чл. 4 важатъ и за получаване на наследствена народна пенсия.

Чл. 6. Личните народни пенсии се отпускатъ въ размѣръ на 18,000 лева годишно.

Наследниците получаватъ: сама съпруга 50 на сто отъ пенсията, която е получавалъ или би ималъ право да получава наследодателя; съпруга съ малолѣтни деца — 40 на сто за себе си и по 20 на сто за всѣко дете, до размѣръ 100 на сто; единъ кржгълъ сиракъ — 50 на сто; двама — 75 на сто; трима и повече 100 на сто, родители — 50 на сто отъ пенсията на наследодателя.

Чл. 7. Молбата за народна пенсия трѣбва да бжде подадена до съответния областенъ директоръ най-късно въ тримесеченъ срокъ отъ влизането на този законъ въ сила. Молбата трѣбва да съдържа изрична декларация, че молителятъ нѣма друга пенсия или месеченъ доходъ надъ 2500 лева. Къмъ молбата трѣбва да се приложи:

а) удостоверение отъ съответната община за мѣстожителството, възрастта, произхода, семейното и матариално положение и месечния доходъ на молителя. Ако се касае за наследствена народна пенсия, въ удостоверението се посочватъ датите на раждането на наследниците, както и качеството имъ на законни наследници. Тѣзи удостоверения се освобождаватъ отъ обгербване и таксуване.

б) кратка животописна бележка, завѣрена отъ общината и отъ трима свидетели, придружена и отъ мнението на кмета. Завѣрката се освобождава отъ гербъ и такси;

в) документи, които свидетелствуватъ, че сж

налице нѣкои отъ условията изброени въ чл. чл. 1, 2 и 3.

Лицата, които отговарятъ на нѣкои отъ условията, предвидени въ чл. чл. 1, 2 и 3, но не могатъ да получатъ пенсия поради това, че сж по-млади отъ 60 години или сж на служба, или иматъ доходъ надъ 2500 лева месечно, сжщо така трѣбва да подадатъ молба съ необходимитѣ документи, въ тримесеченъ срокъ, предвиденъ въ предходната алинея. Такива лица започватъ да получаватъ пенсия следъ като навършатъ 60-годишна възраст, съответно следъ като напуснатъ службата или следъ намаляване на дохода имъ.

Чл. 8. Областнитѣ директори, при които постѣпватъ молбитѣ за народни пенсии, трѣбва да наредятъ за незабавна, обстойна провѣрка на всѣка молба, по начинъ какъвто намѣрятъ за добре. Въ всѣки случай, тѣ трѣбва да взематъ мнението на мѣстнитѣ организации: Илинденска, Македоно-Одринска, благотворителни братства, културно-просвѣтни дружества и др. такива. Освенъ това могатъ да се събератъ служебни сведения и сведения отъ други лица. Следъ провѣрка, областнитѣ директори трѣбва да препратятъ молбитѣ, чрезъ Директора на разположение при Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве въ комисията за народни пенсии (чл. 9) съ мнение, дали да се уважи молбата, като се иматъ предвидъ условията предвидени въ този законъ.

Чл. 9. При министра на финанситѣ се образува комитетъ за народни пенсии въ съставъ: Директора на разположение при Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве, Директора на пенсиитѣ, представител на съответната организация (Илинденска, Македоно-Одринска, благотворителни братства, културно-просвѣтни дружества и др. такива), одобрень отъ Министра на финанситѣ и две лица, назначени отъ сжщия министъръ. Представителътъ на съответната организация участвува при разглеждане на молбитѣ, които засѣгатъ членове на неговата организация. Комисията за народни пенсии преглежда постѣпилитѣ чрезъ областнитѣ директори молби и дава мнение кои отъ тѣхъ да се уважатъ.

Чл. 10. Отпускането на народни пенсии по този законъ, включително и случаитѣ по чл. 7, ал. II, става по решение на Министерския съветъ, по докладъ на Министра на финанситѣ.

Чл. 10. Получаването на пенсия започва отъ датата на подаване на молбата за пенсия.

Чл. 12. Пенсиитѣ се изплащатъ отъ държавното съкровище. Изплащането имъ става чрезъ пенсионни книжки, тримесечно, въ началото на тримесечието, отъ клоноветѣ на Българската народна банка, а въ мѣста гдето банката нѣма клонове — отъ телеграфо-пощенскитѣ станции.

Върху пенсиитѣ, отпуснати по този законъ, не се плащатъ никакви увеличения. Тѣзи пенсии не подлежатъ на запоръ.

Чл. 13. Лицата пенсионирани по този законъ не могатъ да получатъ пенсията си, ако бждатъ назначени на служба, която се зачита за пенсия по закона за пенсиитѣ за изслужено време.

Чл. 14. Измѣняването и прекратяването на пенсиитѣ поради измѣняване или изгубване на нѣкои отъ условията за получаване на народна пен-

сия става съ заповѣдь на Директора на пенсиитѣ.

При намаление или прекратяване на пенсията поради смъртъ, получената преди смъртъта въ повече пенсия за тримесечието не се търси.

Възобновяване на пенсиитѣ, поради напускане на служба или поради намаление на дохода става съ решение на Директора на пенсиитѣ.

Чл. 15. Народната пенсия може да бжде всѣкога прекратена отъ Министерския съветъ, по докладъ на Министра на финанситѣ, когато се установи невѣрността на условията, възъ основа на които е отпусната, или когато пенсионерътъ се е проявилъ съ противобългарски или противодържавни чувства или дейность.

Когато пенсията се прекрати на основание този членъ, платеното до тогава срещу тази пенсия подлежи на връщане. Дължимото се събира по реда на закона за събиране на прѣжитѣ данѣци възъ основа на писмото на Директора на пенсиитѣ, придружено съ извлѣчение за платената пенсия.

Настоящиятъ законъ да се облѣче съ държавния печатъ, да се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“ и да се тури въ действие.

Изпълнението на настоящия законъ възлага ме на Нашия Министъръ на финанситѣ.

Издаденъ въ София на 20 януарий 1943 год.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

„БОРИСЪ III“

Приподписалъ,

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ
Първообразниятъ указъ е облѣченъ съ държавния печатъ и регистриранъ подъ № 7408 на 2 февруарий 1943 г.

Пазител на държавния печатъ,
Министъръ на правосъдието: Д-ръ К. Партовъ
На първообразния съ собствената на Негово Величество Царя рѣка написано:

„Одобрено БОРИСЪ III“

Старитѣ ветерани:

Лука Джеровъ, Анаст. Лозанчевъ
и Георги Чурановъ
(отъ лѣво на дѣсно)

Сражението въ Бигла през време на възстанието 1903 г.

Точно две седмици бѣха се изминали отъ деня на възстанието, когато ние възстаницитѣ отъ съседнитѣ околии Леринска и Костурска се чувствувахме господари на положението, когато денски се разхождахме по селата съ развити знамена. Не бѣхме обезпокоявани отъ турцитѣ, защото тѣ още въ първитѣ дни отъ страхъ бѣха отстъпили и бѣха се прибрали въ градоветѣ Леринъ, Костуръ и Корча. Само бѣха се укрепили здраво въ казармата на прохода при Бигла до с. Писодеръ. Казармата бѣше разположена точно на най-високото мѣсто на прохода, въ която квартируваше постоянно около 50 д. войска за охраняване шосето и връзката между Леринъ, Корча и Костуръ съ центъра Битоля. Тоя проходъ бѣше доста важенъ за турцитѣ да го държатъ въ тѣхни рѣце, но за насъ не бѣше отъ по-малка важностъ, защото имаше опасностъ да ни нападнатъ въ грѣбъ. Ето защо ние горскитѣ начальства, собствено Василъ Чакаларовъ, Лазаръ п. Трайковъ и Пандо Кляшевъ отъ Костурско и азъ (Геор. п. Христовъ) и Хр. Наставъ отъ Леринско бѣхме се сговорили и решили една нощъ да нападнемъ войската въ казармата и я пропѣдимъ, да остане въ наше владение прохода. За целта на 3 августъ ст. ст. ние се срещнахме въ с. Търсие, Леринско и тамъ скроихме плана какъ сдруженитѣ възстаници около 450 души да нападнемъ и превземемъ казармата. Мѣстността е доста гориста. Сметтахме ние да се приближимъ денски тайно и прикрито да прекараме тамъ и на другия денъ вечерта въ тъмното да изненадаме турцитѣ, когато сж прибрали въ казармата. И тѣй още презъ нощта премѣстихме своя бивакъ въ мѣстността тѣй наречена „Рунзелъ“ и тамъ се разположихме на бивакъ. Обаче, какво излѣзна? — съвсемъ друго. Нашиятъ планъ е билъ издаденъ на турцитѣ, отъ хората на Коте отъ с. Руля. Той е сжщия, който бѣше отцепникъ отъ организацията и вършеше на своя глава разни грабежи и убийства, за които бѣше преследванъ и осжжданъ. Коте е сжщиятъ, който въ последствие стана грѣцко орѣдие и предателъ. Знаейки плана още презъ деня турцитѣ засилиха своитѣ части съ войски отъ Леринъ. Ние виждахме презъ деня движението на войскитѣ по шосето, но никакъ не допускахме, че плана ни е издаденъ. Турцитѣ бѣха взели всички мѣрки и сж ни чакали. Още рано при зори на 4 августъ ст. ст., безъ да знаемъ какво става около насъ, по реда пращаме часовой — застава една група отъ нѣколко момчета на близката височина която се надвисва тъкмо надъ селото Писодеръ и казармата. Какво се казва: точно тая височина е била предварително схваната отъ турцитѣ. Още не осъмнало, щомъ се явиха нашитѣ момчета, врагътъ открива огънь. Само по едно щастие, отдрѣпватъ се назадъ безъ да отговорятъ съ огънь и спасяватъ се незасегнати. Тогава разбрахме, че сме открити и че планътъ ни е издаденъ. Не оставаше друго, освенъ да се завърже бой. Веднага прѣснахме се въ верига и завзехме височината на „Рунзелъ“ и открихме огънь. Тая височина е камениста и е най-високата отъ всички други. Има голѣми канари, които ни послужиха здраво да се укрепимъ. Още рано преди изгрѣвъ слънце откри се силенъ

огънь по всички линии отъ дветѣ страни. Почна се сражение. Турската войска бѣше разположена на по-низки височини и отъ тамъ ни обстрелваше съ горски орѣдия. Тя бѣше на брой около 3—4000 души, Василъ Чакаларовъ, Пандо Кляшевъ и Ив. Поповъ командуваха възстаницитѣ, които бѣха въ лѣво на позицията, а азъ, Лазаръ п. Трайковъ и Хр. Наставъ отъ дѣсно, точно надъ височинитѣ на с. Арменско и Търсие. Чакаларовъ засили лѣвия флангъ и съ пристѣпъ успѣ да отблъсне турцитѣ и превзе височината, отъ която стрѣляха заранѣта по нашия часовой. Тя бѣше важна, ето защо турцитѣ на нѣколко пѣти контраатакуваха съ по-голѣми сили, до като най-после съ много жертви отъ тѣхна страна успѣха наново да я превзематъ. Тамъ нашитѣ момчета се биеха геройски и паднаха 6 д. убити, а войводата Митре бѣ тежко раненъ. Тѣ превзеха височината съ цената на много жертви, бѣха дошли на нѣколко крачки до позицията на нашитѣ и даже имаше случаи да хванатъ цевѣта на пушката на едно момче. Цѣль денъ непрекъснато и ожесточено се води боя по цѣлия фронтъ. На нѣколко пѣти войницитѣ съ голѣми сили се опитаха да ни атакуватъ и изкаратъ отъ позициитѣ, да скжсатъ веригата, но бѣха все отблъсвани отъ нашия огънь и то съ жертви отъ тѣхна страна. Нашиятъ възстанитѣ биели се юнашки, никой не се мърдаше отъ позицията си. Здраво бѣхме залостени въ канаритѣ, отъ задъ гърба ни бѣше осигуренъ. Началството често обикаляше позициитѣ и поддържаше куража и духа на момчетата съ своето присѣствие и участие въ борбата. Ободряваше ги като имъ казваше: „държете се здраво момчета, и никой да не напуска мѣстото безъ заповѣдь! Спомнямъ си какъ при най-голѣмия разгаръ на сражението, когато куршумитѣ хвърчеха като градъ надъ главитѣ ни и при най-силната жега жени отъ с. Търсие съ пѣлни бѣкли вода донасятъ чакъ въ позицията и за куражъ и насърчение обръщаха се къмъ насъ и казваха: „не бойте се братя, държете се здраво и удрете да се сътри ова мръсно куче!“ Безъ страхъ тѣ се движеха и не се боеха отъ куршумитѣ. Почти цѣлия денъ се води боя, но нищо не можах да сторятъ, нито крачка не имъ дадохме да напреднатъ, все бѣха отблъсквани съ жертви. Ние бѣхме въорѣжени повечето съ грѣцка пушка „гра“, но имахме и маузерови пушки, които Костурци бѣха взели при превземането на Клисуря. Азъ и нѣколко другари имахме манлихерови пушки. Борбата презъ цѣлия денъ бѣше ожесточена, тя бѣше за насъ за животъ или смъртъ, защото ако бѣха успѣли да ни разбиятъ нѣмаше нито едно село да остане неопожарено и разграбено по Рулската рѣка и Търсянската. Вечерта следъ като даде много жертви, войската прекрати сражението и отстъпи къмъ Леринъ. Разярени отъ неуспѣха отстъпвайки и минавайки с. Арменско, което е на пѣтя, нападнаха го и го изгориха. Тамъ войската, особено башибозукътъ, показва своята яростъ и мѣстъ, като опожари 180 кѣщи и изкла около 132 души невинни старци, жени и деца. Вечерта като видѣхме, че войската отстъпи, ние излѣзнахме отъ позициитѣ и съ голѣма предпазливостъ настѣпихме къмъ тѣхнитѣ позиции и се опѣтихме главно къмъ казармата.

Г (предполагаме, че тя е празна, за да я бомбардираме с динамитъ. Но останахме излъгани и просто изненадани! Тъ не сж я напуснали, напротивъ, едно отдѣление войска е останало вътре здраво укрепено да я пази. Щомъ ни забелязаха, че приближаваме и обсаждаме казармата, откриха ни силенъ огънь отъ вътре и непрекъснато стреляха. Благодарение че бѣше тъмна нощъ, та не дадохме никаква жертва. Залегнахме и нѣколко часа държахме я обсадена, а турцитѣ непрекъснато стреляха. Мѣстото никакъ не помагаше да се приближимъ. Но като видѣхме, че тѣ не преставатъ съ своята честа стрелба, и ако се опитаме да нападнемъ, ще дадемъ жертви, тогава намѣрихме за най-благоразумно да отстъпимъ и преустановимъ плана. Още сжщата нощъ незабелязано се отдръпнахме. Турцитѣ почти цѣла нощъ стреляха отъ страхъ. Чакаларовъ съ своитѣ възстаници замина за Костурско, а азъ съ Леринскитѣ се оттеглихъ въ Търсянско, не много далечъ отъ с. Арменско. На другия день още рано дойдоха селяни отъ с. Арменско, които бѣха се спасили да ми съобщатъ печалната новина, че цѣлото село било изгорено и незнайно колко старци, жени и деца сж били изклани, други изгорени, а другитѣ едвамъ успѣли да се спасятъ голи и боси и прикриятъ въ гората. Разправятъ съ сълзи на очитѣ: „точно не се знае колко сж убити ние сме изплашени не смѣемъ да се върнемъ и

да видимъ какво е изгорено и ограбено отъ войската“. Тогава веднага съ възстаницитѣ отъ самото село Арменско отиваме на самото мѣсто да видимъ какво е положението. Презъ гората денски стигнахме до избѣгалитѣ семейства и какво виждаме: плачъ и олелия ужасна! всички изплашени тредерятъ отъ страхъ, никой не смѣе да излѣзне вънъ отъ гората да види и потърси своитѣ изгубени. Покуражихъ ги съ нѣкои и други утешителни думи и следъ туй заедно съ мъжетѣ влизаме въ селото. Накарвамъ да се прибератъ всички убити и ранени, като ги донесатъ въ двора на манастирчето. То е близко до селото и по една случайностъ не сж го запалили турцитѣ. Прибраха се всички убити на брой около 132 трупа. Картина ужасна! Просто космитѣ ми настрѣхнаха като я видѣхъ! И най-коровото сърдце при тази картина би се трогнало! Едни промушкани съ щикове и ножъ, други заклани, трети клани и недоклани, четвърти изгорени, на нѣкои очитѣ извъртени и пр. Мнозина сж били мъченически изтезавани за пари, жени и моми изнасилвани и обезчестявани. Най-красивата мома въ селото на име Таса Стойчева отъ обезчестяване и мъка умрѣла. Цѣлото село бѣше изгорено и ограбено. Наредихме да се погребатъ всичи трупове, а живитѣ да се прибератъ въ селото и си направятъ колибки

Геор. п. Христовъ

Ангелъ Винишки

Освободителното ни движение въ Македония и Одринско регистрира героични подвизи на единични и групови самопожертвования, но имаме и безспорни примѣри на рицарски революционни прояви, които създадоха и удивление и служеха за назидание. Чрезъ примѣра на самоотвержени храбърци, се създаде идеална революционна ревностъ за смѣла и упорита борба, съ съзнание на дългъ къмъ поробената татковина. Такъвъ безспоренъ примѣръ въ борбата ни даде Ангелъ Винишки, който на 30. IX. 1902 г. надъ с. Драгобраща, на нѣколко км. с. изт. отъ Винаца, въ недрата на Осогово, съ кръвта си завеща и пѣтя, безъ който никаква свобода е непостижима. Тамъ съ смѣлия си подвигъ въ осемъ часова непрекъснато сражение съ многоброенъ аскеръ и башибозукъ, Ангелъ изпъкна като примѣренъ и величавъ борецъ.

Следъ конгреса на илинденци въ Битоля, удаде ми се възможностъ да отида въ Шипъ, а отъ тамъ, ведно съ моя другаръ Алекс. Развигоровъ, въ Кочани, кждето престояхме, като добри гости у наши бивши другари на 18. и 19. VIII. м. г. Тамъ — въ Кочани, споменитѣ ми за жертвитѣ въ с. Драгобраща пробудиха у мене чувството за поклонение предъ лобното мѣсто, за да си възобнова кървавия подвигъ, който помете Ангелъ Винишки въ пропастьта.

Живитѣ бивши дейци на ВМОРО, особено тия, които сж минали границата по канала презъ Винаца, и сега ше си спомнятъ съ умиление за „Нашия бай Ангелъ“, както винаги Гоце Дѣлчевъ и всички по-приблизени на организацията го наричахме, и когато зачитахме като кумиръ на осво-

бодителното ни дѣло, заради неговото рѣдко се беотрицание и постоянство, съ което отстояваше възложената му строго повѣрителна трудна и рискована длъжностъ — презграниченъ постояненъ, куриеръ на ВМОРО. Не е излишно да спомена като характеристика, че въ единъ повѣрително службенъ разговоръ съ ръководящитѣ фактори и кандидати за войводи въ хотелъ „Батембергъ“ презъ 1902 г. въ София, Гоце Дѣлчевъ за Ангелъ Винишки бѣше казалъ дословно: „Единъ селянинъ съ вродени добродетели и рѣдко увлечение на революционеръ, предопредѣленъ да изгори винаги въ огъня за свободата на Македония. Незамѣнимъ жрецъ на организацията отъ основаването ѝ“.

Ангелъ Винишки е роденъ презъ 1867 г. въ Винаца, известна съ шумната злокобна афера презъ 1897 год.*) Въ Винаца и околнитѣ села, още отъ детинството му той е известенъ като *Ангелъ Божанинъ* — по името на майка му Божана, която се е ползувала съ уважение, като умна, услужлива и родолюбива, гостоприемна домакиня. Поради ранната смъртъ на баща му, Ангелъ отъ малкъ е билъ подъ пълното опекунство и специалнитѣ грижи на майка си. Свършва основното бълг. училище въ Винаца и става надеждна отмѣна на майка си.

Той и като примѣренъ домакинъ, съ голѣмо усърдие бѣше си обезпечилъ едно сравнително завидно материално положение въ Винаца. Винаги учтивъ и вежливъ къмъ всички, съ своята от-

*) За Винаца и Винашката афера вижъ подробности въ статитѣ ми въ кн. 4 (104), 5 (105), 6 (106), 7 (107), 8 (108), 9 (109), 10 (110), 3 (113), 4 (114), 6 (116), 7 (117), 8 (118) 9 (119) и 10 (120) на сп. „Илюстрация Илинденъ“.

живчивост, родолюбие и упорито национално съзнание, той бѣше си спечелилъ голѣмо довѣрие и се ползуваше съ симпатитѣ на населението и въ околнитѣ села. При създаването на ВМОРО още презъ 1893 год. той бѣ първиятъ легаленъ членъ въ първото ржков. тѣло на организацията въ Винаца, ведно съ известнитѣ търговци Спиро Амповъ и Георги Йованчовъ. (Първиятъ отъ тѣхъ почина презъ аферата, вследствие жестокитѣ изтезания, на които бѣше подложенъ въ Кочанския затворъ. Вториятъ — Г. Йованчевъ, поради аферата бѣше избѣгалъ въ София, но въ последствие се завърна и като платенъ ренегатъ биде застрелянъ презъ 1900 г. въ Кочани).

Като членъ въ ржков. тѣло Ангелъ изпъкна съ своята смѣлостъ и предприемчивостъ и съ рѣдко увлѣчение си остана такъвъ до своята кончина: нему се дължи създаването на първия презграниченъ каналъ на ВМОРО до Кюстендилъ и обратно. Той стана и първиятъ нелегаленъ презграниченъ куриеръ, а Винаца пръвъ пограниченъ пунктъ на ВМОРО още презъ 1894 г. Винаги предвидливъ, като куриеръ Ангелъ бѣше неузнаваемъ, поради аферата, обаче, на 14. XI. 1897 г. той предпочете самоизгнанието си въ Кюстендилъ.

Първата му грижа тукъ бѣше да спаси отъ терзания жена си и детето си, които следъ осждането му на доживотенъ затворъ бѣха поставени подъ изключителенъ режимъ. Въоръженъ, безъ да съобща никому, той се отзовава въ Винаца и на следующата нощъ взима на ржце детето си и последванъ отъ жена си прехвърлятъ благополучно границата, като казалъ на жена си: „Нищо нѣма да земешъ съ себе си! Да не ти е жалъ и за имотитѣ ни! Агитъ ще ги платятъ тройно“. . . И заминали само съ горнитѣ си дрехи.

Като емигрантъ Ангелъ стана най-довѣреното лице на ВМОРО и бѣ душата на пункта въ Кюстендилъ. Съ скромния си животъ и благородни обноски, той бѣше неузнаваемъ отъ българската властъ, която често се престараваше, и при всички строги разпореждания до пограничитѣ постове, той винаги хладнокрѣвно, но смѣло, по всѣко време успѣваше да изпълнява нарежданията на задграничното представителство въ София. Така той преодоляваше всички препятствия и задъ границата въ турска територия и презъ 10 год. му непрекъснато служене, до деня на кончината му, въ с. Драгобраща, той не изложи съ нищо организацията при честото прекарване на кербани съ оржие за вътрешността на Македония.

Съ тази си дейностъ и съ дружелюбивитѣ си обноски, Ангелъ бѣше обикнатъ и уважаванъ отъ всички. Едни го сравниха като „Ангелъ Херувимъ“, и други като „Ангелъ Хранителъ“. И действително съ бащински грижи свещенодействуваше въ всѣко отношение. Той предпочиташе самъ да загине, за да не изложи никога на никакви неприятности лицата или четитѣ, често многобройни, които му се повѣриваха да влѣзатъ въ връзка съ ржководнитѣ тѣла на организ. въ пограничитѣ райони на Македония.

Въ Кюстендилъ, Ангелъ стана известенъ съ прекора *Винишки* — и съ това презиме бѣше известенъ на всички и загина геройски като рѣдко самоотверженъ храбрецъ само на нѣколко км. отъ Винаца, чието име не на sluка бѣха му дали за фамилно прилагателно кюстендилци.

За трагичната кончина на Ангелъ Винишки

въ сражението му при обсадата на с. Драгобраща, ние съ Тома Давидовъ научихме още на втория денъ отъ Кюстендилъ. Ципушевъ — ржководителъ на организацията въ Радовишъ — туку-що бѣше пристигналъ съ радовишката районна чета на Стаменъ Темелковъ въ с. Раклешъ. Понеже още не се знаеха подробности, съобщението доста ни озадачи. При тази печална вестъ, неволно си припомнихъ и обстановката, когато въ единъ интименъ разговоръ презъ 1899 г. въ Винаца съ Ангелъ, съ свойствената си усмихнатостъ и прямота между друго бѣше ми казалъ и следното: „И ако чуете нѣкой денъ, че сж ме утепали на границата, да не вѣрвате. Още не е роденъ тоя турчинъ, който може да ме утепа или живъ да ме хване. Боя се само отъ нѣкое подло предателство или коварна измѣна отъ посвѣтенъ членъ на дѣлото ни. Но докато не видя да се търкалятъ лешове предъ менъ и до като не изхая и последния си куршумъ, нѣма да умра“. . .

Тѣзи думи на Ангелъ възпроизведохъ за куриозъ предъ Т. Давидовъ и радовишкия войвода Стаменъ, които добре познаваха Ангелъ Винишки. Подъ тжжитѣ настроения за станалото въ Драгобраща, Стаменъ прибави: „Не е изключено да има предателство, но не се съмнявамъ, че и Ангелъ е загиналъ геройски. Утре ще имаме подробности за станалото“. . .

Обстоятелствата при които е загиналъ тоя волеви борецъ отъ Винаца въ подробности научихме следъ два дни, когато съ ревизионната чета минахме Винаца и бѣхме въ Неготино — въ Тиквешкия районъ. Каквото бѣха ни съобщили тамъ, като секретаръ на четата бѣхъ отбелязалъ въ запискитѣ ми, които, като архивъ, читателя ще намѣри въ „Илюстрация Илинденъ“.

Дѣлата на Ангелъ Винишки сж много. Тѣ се знаятъ добре отъ всички негови живи съвременници-воеводи и ржководни лица на ВМОРО.

Добриятъ Ангелъ! Той съчетаваше въ себе си могществото на национално съзнание и родолюбивъ духъ. И сега азъ виждамъ строго наблюдателнитѣ му живи очи, чувствавамъ добродушната му и вежлива усмивка и природно проникателния умъ на приятенъ събеседникъ и скромността на единъ селянинъ на труда.

Ангелъ Винишки стана изкупителна жертва на своя дългъ къмъ освободителното ни дѣло при свещенодействие, за което пожертвува не само материалното си благосъстояние въ Винаца, но и щастието на семейството си, къмъ което той бѣше привързанъ съ най-нѣжни чувства.

Неговата утѣха, свидната му рожба Стоянка, той остави едва 7—8 годишна въ прегръдкитѣ на майка ѝ въ Кюстендилъ. Сега кжде сж тѣ? Разбрахъ — жена му починала въ нищета; но никой нищо не можа да ми съобщи за дъщеря му.

Да се поклонимъ прочее предъ паметта на този достоенъ синъ на Винаца. Сега, когато неговиятъ роденъ кжтъ е вече свободенъ, да идемъ въ злокобното с. Драгобраща да издиримъ лобното му мѣсто и да издигнемъ надгробенъ кръстъ, който да сочи на поколѣнията неговия подвигъ, а ако причинителитѣ на преждевременната му смъртъ сж живи нека съвестта ги боде.

Винаца, 20. X. 1942 г.

Хр. Настевъ

Председател на Варненското д-во Илинденъ

СИЛЯНЪ ПАРДОВЪ

(1857—1903)

Цѣли десетъ вѣка ни дѣлятъ отъ свѣтлата епоха на Климента и Самуила, но и досега отъ Охридъ до Бабуна и отъ Радика до Бистрица се разнася всрѣдъ народа свещенната клетва „Жи ми свети Климе“. Въ древно-българската твърдина Желѣзнецъ (наречена отъ турцитѣ Демиръ Хисаръ), населена само съ българи бърсяци, презъ вѣковетѣ на тъмното робство, когато народътъ останалъ безъ културни срѣдища, опростѣлъ и потъналъ въ невежество, а голѣма частъ отъ българския народъ забравилъ своята звучна речъ, отъ Смилево до Церъ и отъ Илинска църква до Пелагония неукитѣ бърсяци въ Желѣзнецъ, преминали презъ нажеженитѣ клещи на азиатския деспотизъмъ презъ XVI и XVII вѣкове съ непримирима твърдостъ запазиха живото слово на великия учител Климента и етнографския обликъ на това хубаво българско планинско срѣдище.

Сиянъ Пардовъ, с. Церъ, Демиръ-Хисарско

И въ бѣпичната борба на селянитѣ съ беговетѣ-феодали и плѣзналитѣ изъ страната арнаутски банди, осъзналитѣ се планинци не допустнаха феодализма да се загнѣзди въ тѣхната родна планина. Въ двойното робство борбата се води съ огънь и мечъ, но жилавитѣ планинци съ чудна устойчивостъ се борятъ и не отстъпватъ. Цѣлиятъ този хубавъ край е покритъ съ гори, съ твърде малко орна земя и въ миналото билъ голѣмъ скотовъденъ центъръ. Но когато арнаутски банди свободно навлизали изъ селата и открадвали добитъка, планинцитѣ се отказали отъ този поминъкъ и отъ началото на XVIII вѣкъ, по силата на инстинкта за самосъхранение, се отдаватъ на хлѣбарския занаятъ и плѣзватъ на гурбетъ изъ цѣлата отоманска империя. Така планинцитѣ гурбетчи добиха по-голѣма култура, което се отрази всрѣдъ цѣлото планинско население.

Гледанъ отъ прохода Илинска църква, Горни

Желѣзнецъ представлява великолепно картина: навредъ пресѣчени планини, обрасли съ хубави букови гори; навредъ планински ливади, напоявани отъ буйни планински потоци, които вкупомъ красятъ този скритъ планински кжтъ, отдето почватъ изворитѣ на р. Церъна.

Македонското освободително движение съ своята хайдушка романтика внесе много вѣра въ борбата, любовъ къмъ свободата и надежда за добри бжднини. И жени и мъже, деца и старци, уморени отъ дневния трудъ по ниви и ливади, по гори и бранища, по цѣли нощи бодро бдѣха на своя постъ, било като междуселски куриери, било като секретни постове по пжтища и друмища, било като съгледвачи и разузнавачи. И млади и стари се надпреварваха да бждатъ полезни на всенародното дѣло. Съ тиха радостъ тѣ посрѣщаха преминаващитѣ комити, съ будно ухо бдѣха и изпълняваха правнитѣ повели на революционната организация. Селската идилія отстъпи мѣстото си на романтиката. Угрижениятъ планинецъ, пробуденъ отъ дълбокъ сънъ, дирѣше народнитѣ учители да му обясняватъ неизясненитѣ за него проблеми. Тръгнаха веднажъ по пжтя на стихийния бунтъ, селянитѣ бърсяци поглѣщаха ведрото слово на народнитѣ учители и будно пазѣха всенародното дѣло.

Горни Желѣзнецъ се състои отъ селата: Желѣзнецъ, Церъ, Голѣмо Илино, Мало Илино, Голѣмо Церско, Мало Церско, Спростране, Велмевци, Брѣзово, Бабино, Радово и Зашле. Този край за пръвъ пжтъ е организиранъ въ редоветѣ на ВМОРО отъ войводата Никола Петровъ Русински презъ 1898 г., а преди въстанието той бѣше любимото прибѣжище на битолския окръженъ войвода Георги Сугаревъ, който направи отъ него образцово срѣдище.

Преди Илинденското въстание въ Г. Желѣзнецъ се настани за войвода Йорданъ Пиперката Той бѣше неграмотенъ човѣкъ, лютъ като пиперка, преизпълненъ съ претенции и се смѣташе за незамѣнимъ. Той бѣше безумно храбъръ и решителенъ, но неспособенъ да се прояви като организаторъ и се налагаше съ груба сила на селянитѣ.

Дълги години емигрантитѣ-фурнаджии отъ този край, живущи въ България и Ромжния, се стремѣха да воржатъ една по-голѣма чета съ модерно оржие и я препратятъ въ своя роденъ край, но това не имъ се удаде.

Едва въ началото на 1903 год. Сиянъ Пардовъ отъ с. Церъ, съ много усилия и лични срѣдства можа да постигне това. Той бѣше съ срѣденъ ръстъ, набитъ и широкоплещестъ, тихъ и вежливъ човѣкъ. Отъ него лѣхаше добротата на планинецъ-бърсякъ. Дълги години той мислѣше да застане на чело на една чета и замине за родния край; години подъ редъ той отдѣля отъ своитѣ спестявания, докато събере парични срѣдства за набавяне оржие и амуниция за една чета. Той живѣеше отъ 1897 г. въ гр. Драгшани (Ромжния), кждето имаше добре уредена фурна. Въ началото на 1903 год. той остави своята работа на

брата си и подготви четата си. По-голямата част от средствата за въоръжаване на четата сж лично негови, а останалата част бѣ събрана между емиграцията. Четата се състоеше отъ 35 четника, между които: Велянъ Фидановъ, Ангелъ Кокаревъ, Китанъ Йошевъ, Стоянъ Кацевъ, Спиро Вълчевъ, Коле Лазаровъ, Димо Буревъ — всички отъ с. Церъ, а останалитѣ четници отъ разни села на Горни и Долни Желѣзнецъ.

Въ началото на м. мартъ 1903 г. четата на Сиянъ Пардовъ, преживѣла редица преследвания отъ страна на турскитѣ потери, пристигна въ с. Плетваръ, като носѣше съ себе си и 100 кгр. динамитъ за нуждитѣ на Битолския революционенъ окръгъ. Иванъ Наумовъ Алябака и Василь Поповъ преведоха четата презъ Прилепско поле и я отведоха въ Г. Желѣзнецъ, където бѣха посрещнати отъ войводата Георги Сугаревъ и четата му.

И изведнажъ отъ Илинска църква до Пуста рѣка се понесе радостната вестъ. Наизкачаха планинитѣ на тумби на тумби да видятъ Сияна и четницитѣ му; да видятъ своитѣ братя, синове и внуци, да имъ се понарадваватъ.

И запѣ планината своята дива пѣсенъ, извиха се кръшни хора на моми и момци, презъ деветъ гори въ десета се понесе ликуващия ликъ на Самуиловитѣ бърсяци. Но радостта имъ бѣ за кратко.

На Сиянъ Пардовъ бѣ отредено да вземе съ четата си участие въ възстанието въ Г. Желѣзнецъ, още повече че всички — и войвода и четници — бѣха отъ този край, четата бѣ подготвена и въоръжена съ единствената мисълъ да се бори и жертвува презъ време на възстанието всрѣдъ своитѣ близки. Той бѣше благъ човѣкъ и веднага предложи да бѣде подведомственъ на Пиперката. Но на това се противопостави Пиперката и не възприе да работи заедно съ Сиянъ Пардовъ въ предстоящото възстание. За да не се налагатъ санкции противъ Пиперката въ навечерието на Илинденското възстание, още повече че той бѣ подържанъ отъ хората на Сарафова, което ще се отрази зле върху бойци и народъ, войводата Георги Сугаревъ бѣ принуденъ да отстъпи. Той не можеше да търпи Пиперката, поради неговото неподчинение и грубо нарушение на правнитѣ пovelи на ВМОРО.

При това положение четата на Сиянъ Пардовъ получи назначение за Буфъ Коль — Леринско. Той остави частъ отъ четата си на разположение на инструктора Димитъръ Дечевъ, а съ останалата частъ замина за предназначението си. Пардовъ пристигна съ своитѣ другари да понесе тежкото бреме на възстанието, като искаше на всѣка цена презъ време на жестоката бранъ да бѣде въ родния Желѣзнецъ, около своето родно село Церъ, но, като изпълнителенъ и крайно вѣренъ синъ на родината, той безпрѣкословно изпълни заповѣдитѣ на ВМОРО.

По това време въ Леринско бѣха станали масови раздвижвания на войски и постоянни обиски изъ селата; въ Костурско на 8 срещу 9 май, надъ с. Смърдешъ, центровиятъ войвода Дичо Андоновъ води жестоко сражение съ турска редовна войска и башибозукъ; надъ с. Руля четитѣ на Чакаларова, Лазаръ Поптрайкова и Пандо Кляшева водиха бой съ турската пехота и кавалерия; редица села бѣха подложени на грабежи и из-

стѣпления, а нѣкои села бѣха обхванати отъ пожарища. Костурско бѣше вече пламнало, а презъ това време въ с. Могила — Битолско, бѣ унищожена четата на Парашкевъ Цвѣтковъ. При това особено положение на раздвижилитѣ се турски потери изъ Леринско, околийскиятъ войвода Георги Папанчевъ предписва на Буф-колския войвода Сиянъ Пардовъ и на Воденскитѣ войводи Ташко Димитровъ и Страти Дачевъ съ писмо отъ 17 май 1903 год. на 28 май да присѣдствуватъ на една сбирка въ с. Баница, Леринско. На тази среща трѣбваше да опредѣлятъ и начертаятъ своитѣ действия презъ време на възстанието. На 28 май всички вече били въ с. Баница и въ двуетажната къща на Василь Никовъ се почнали разговоритѣ между войводитѣ. На Таньо войвода е възложена охраната на селото, но той не изпълнилъ добросъвестно възложената му работа.

На 29 май въ ранни зори, булката на Василь Трашковъ, въ дома на когото се намиралъ Папанчевъ, съобщила, че на срещния ридъ се виждала турска войска. Докато се разсъмне въ редици вериги турски войски обхванали изходнитѣ пѣтища на селото. Всички чети се приготвили за решителна борба. Прѣвъ потеглили съ група четници Леко Балкански, който се промъкналъ изъ обсадата. Въ това време всички чети потеглили.

Отъ високата двуетажна къща на пашовския чифликъ, въ която презъ нощта се загнѣздили нѣколцина турски офицери и войници, почналъ да се сипе залповъ огънь.

Прѣвъ падналъ Василь Поповъ отъ Стара Загора, хубавъ и интелигентенъ младежъ, гордостъта на четитѣ въ този край.

Всрѣдъ ожесточената кървава борба съ прииждащитѣ турски редовни войски въ с. Баница въ която турцитѣ дадоха много жертви, паднаха убити; Георги Папанчевъ отъ Сливенъ, поручикъ, Сиянъ Пардовъ — с. Церъ; Василь Поповъ — Ст. Загора; Иванъ Дѣлчевъ — Чирпанъ; Страти Дачевъ — Котелъ; Пецо Стояновъ — Чеганъ; Трайко Николовъ — Хасаново, Леринско; Христо Тоньовъ — Върбени, Леринско; Теофанъ Киприяновъ — Бродъ — Битолско; Филипъ Коцевъ — Лѣсковецъ, Леринско; Стоянъ Трайчевъ — Пжтеле, Леринско; Талъо Филиповъ — Будимирци, Битолско; Мицко Ганевъ — Жервени, Воденско; Цвѣтко Мицковъ — Хасаново; Леринско; Тодоръ Куртевъ — Сливница, Битолско; Христо Колевъ — Попадия, Леринско и Антонъ Мицковъ — Пологъ, Битолско.

Папанчевъ, Пардовъ, Поповъ и Дачевъ сж погребани въ единъ гробъ, а останалитѣ 13 четници въ другъ гробъ.

Тази афера въ Баница разтърси изъ основи революционната организация въ Битолския революционенъ окръгъ и е една отъ причинитѣ, може би, да се прибѣрза съ обявяването на Илинденското възстание.

Всрѣдъ вихъра на неравната борба срещу поробителя въ онази красива романтична епоха, Сиянъ Пардовъ изостави на произволъ всичко мило и драго, отиде всрѣдъ поробения народъ, бори се всеотдайно и умрѣ съ куршумъ въ челото, като съ своята саможертва внесе вѣра въ борбата за освобождение между планинитѣ бърсяци.

Стефанъ Аврамовъ

Поетична сбирка на поручикъ Василь Н. Мутафовъ

1. I. София, 1942 г. — посмъртно издание

Ето една сбирка, която много късно се издава. Стихотворенията сж писани още през 1891-1895 г., а едва сега виждатъ бълъ свѣтъ.

Рѣдко, много рѣдко, за жалость, сж такива талантиливи и идеални дѣйци, които не само въздигатъ въ култъ любовта къмъ Родината, но и дѣйствително сами се жертвуватъ за нея. — точно тѣй, както сж пѣли и проповѣждали.

Такъвъ бѣше Христо Ботевъ, такъвъ е и Василь Н. Мутафовъ.

И двамата отъ ранна юность декламирахъ, пѣяхъ възторжени пѣсни за свободата на роба, и бързатъ да осветятъ съ лична саможертва тия

свои свети пѣсни. И двамата, за жалость, много рано загинватъ; Ботевъ — едва 29 годишенъ, Мутафовъ 27 годишенъ!

Синъ на опълченеца хаджи Нако Мутафовъ отъ шуменъ отъ Сръбско-турската война (1876 г.) и отъ Освободителната война (1877/78 г.), Василь Мутафовъ носи въ цѣлото си сжщество бащиния патриотиченъ жаръ, и достойно следва неговия примѣръ:

Бащата зарѣзва доходния се занаятъ — отличенъ обушаръ въ Шуменъ, оставя 5 неврѣстни деца и отива доброволецъ въ Чернявския отредъ въ Сърбия, а на следната година лети съ славнитъ опълченци къмъ Шипка — да се бори за свободата на Родината.

Синътъ — сжщо, едва завършилъ съ отличие сръдното си образование (1887 г.) и Военното училище (1890 г.) и само следъ 4 години служба, оставя блѣскава офицерска кариера, и бърза, заедно съ пламенни, като него, млади поручици и подпоручици (Начевъ, Луковъ, Венедиковъ, Гаруфаловъ и Сарафовъ), — да се бори за оставенитъ въ робство братя въ Македония.

На 18 Юний 1895 г. 6-мата идеални другари, съ 158 четници, навлизатъ въ Македония.

Въ наравна борба, съ многоброенъ аскеръ, тѣ водятъ упорити сражения: при Царево село,

Калиманци. Пада Начевъ. Четата поема Мутафовъ — и съ пѣсни и декламации. (особено на последното си стихотворение — „Борбата почна“) достигатъ селата Габрово и Дибочица (Г. Джумайско), дето на 7. VII. 95, следъ ново упорито сражение, поетътъ — войвода пада пронизанъ отъ вражи коршумъ и издѣхва всрѣдъ голѣми мѣжи.

Другаритъ му продължаватъ борбата и успѣватъ да се спасятъ само съ 75 четници.

Характерно е пламенното имъ възвание отъ връхъ Пиринъ планина, което завършва съ думитъ: „Другари, елате да мремъ“. Какво идеално самопожертвуване!

Въ отпечатенитъ 70 пѣсни, въ I-та частъ на сбирката се възпѣватъ подвизитъ на старитъ хайдуту, на славнитъ опълченци, на Сливнишкитъ герои, и — всички преживѣни отъ поета радостни и тѣжни събития.

Въ стихотворението „Борбата почна“ се отражава цѣлата пламенна душа и съвестъ на поета,

„Борбата почна, а азъ още съмъ тукъ!
Герои вече мрѣтъ в, полето бойно,
Азъ съмъ още глухъ на бойния звукъ!
И спя, почивамъ тихо, спокойно
Вика за помощъ Македонский братъ,
А азъ още стоя! Какъ не ме е срамъ!
„А пѣкъ за чувства много говорихъ
И за свобода навредъ гърмѣхъ“

„Защо още стоя? О, пламни сърдце!
В' гърди ми хвърли бащиний ми пламъ;
За брата си — робъ съ сабля в' ржце
Да падна мъртъвъ въвъ кърви облѣнъ.“

Въ стихотворението „На шипченския балканъ“ следъ като възторжено рисува подвига на опълченцитъ, завършва!

„Нека, български войници, примѣръ бждатъ
вамъ

Дѣлата славни на вашитъ дѣди
Нека сърдцата ви за България бждатъ пламъ!..“
Каква искрена, жива поука за българския войникъ!

Въ „Дядовски разказъ“ (1894 г.) се рисува картина отъ селско семейно огнище, когато дѣдо, обкръженъ отъ голѣмото си семейство, разказва за славни свои и на свои близки, подвизи и, по сръдната, мила картина за внучето му:

„А малкий Тоню се вече умирилъ —
Той бѣ оставилъ сърдитъ котакъ;
До дѣда главичка си бѣ превилъ —
За спане даде детинский знакъ“,

Въ стихотворението: „Възпоменание ошъ 1885 г.“ участникъ въ боя говори:

„Страшенъ бѣ, но ний кат' орли въ боя летѣхме,
Като че в' небето искахме да спремъ;
Напредъ и се напредъ срещу врага вървѣхме
И искахме всинца, с' напредъ да умремъ.“

На сливнишкитъ герои сж посветени сравнително най-много пѣсни. Такива сж още: „На славната Сливница“, „Български раненъ войникъ“, „По случай 7/8 ноемврий 1893 г.“, „На единъ За

гиналь герой", „Балада“ — недовършена — всички пропита отъ възторгъ за подвизитъ на тѣзи млади — деца още — борци противъ коварния врагъ „братъ“.

„Характерно е стихотворението“ „Сънь“ (1894 г.), въ което поетътъ — герой сънува че е

„Ржка до ржка съсъ Караджата
Летѣхъ катъ молнеца искра в' борбата
Но, ахъ, куршумъ прониза Караджата
И сжщий в' сърдце ми се завря . . .
Еднаква с' него ми бѣше сждбата“ . . .

Колко вѣрно е предсказвалъ собствената си сжба!

Поетътъ е дълбоко развълнуванъ по случай рождението на първия български престолонаследникъ (на 18.1.94) и му посвещава редица възторжени пѣсни, въ които чудесно вѣрно предвещава неговото славно царуване:

„ще възпѣя, о, музо, свѣтлива,
Мечтитѣ на български нарадъ,
Бжднината му свѣтла, щастлива
Подъ фердинандовий Царски родъ.

„Да! нек' чуютъ вразитѣ проклети,
Че *Борисъ Третий* днесъ се роди,
Че второ слънце в' земя ни свѣти,
Че тя с' пръвъ наследникъ се сдоби.“

„За бждещитѣ ни преславни дни
Лавровий вѣнецъ Ти ще сплетишъ!
На л' земя ни *ще се сѣдини*
Когато, нашъ Князьо, порастешъ?“

„Нал' знамето наше ще увѣнчейшъ
С' лаври отъ *Македония* чакъ?
О, дай Боже, силно да закрепнѣйшъ,
Да станешъ вождъ, върховенъ юнакъ.“

Въ второ стихотворение (на 22.1. с. г.) съ надсловъ „Князу *Борису*“, поетътъ сякашъ влива въ душата на славния нашъ бждещъ царъ оная чудесна, мила любовъ къмъ народъ и Родина, която дѣйствително той постоянно проявява презъ цѣлото си царуване;

„Ахъ, колко ще обикне Той тогазъ“
Наша България преславна;
Ахъ, какъ ще се жертвува той за насъ“

„Всичко българско любовъ ще му влѣй
Къмъ тозъ свещенъ за рода му край,
Само за България ще купнѣй, —
С' нея ще се радва и страдай.“

Не по-малко е трогателна и 3-та пѣсенъ (на 24.1.94)

„На *Негово Царско Височество Княза Бориса*“)

„О, Борисъ, Княже свѣтло-заристъ,
На лирата си звѣнко — струнна
Съсъ възторгъ най искрененъ и чистъ
ще ти запѣя пѣсенъ чудна!“

„Вижъ горе . . . ! Картина прелестна:
Месець, звезди — небесний миръ!
Това е български небосводъ.
Нал' е чудесно лжезаренъ?“

„Нал', Княже, е прелестенъ тозъ край,
Който България се зове?“

Живѣй щастливо в' тозъ земенъ рай,
Та с' насъ дѣли радость, трудове.“

Въ нѣколко пѣсни, посветени на *българскитѣ войници*, той излива собствения си идеаленъ войнишки жаръ и имъ дава чудесни съвети да бждатъ храбри борци за Родината; такива сж: „Българския командиръ къмъ своитѣ момци“, „Войнишкий пѣсно-поецъ“, „На българский войникъ“, „Отеческий дългъ“, „Къмъ българскитѣ войници“, „Военна“ пѣсенъ (писани презъ 1893 г.) Последната завършва съ идеаленъ зовъ за борба:

Напредъ! Дето вика ни борбата . . .
Напредъ! Дето честний дългъ ни зове . . .
Една е на всинца ни сждбата:
Храбра смъртъ по тѣзъ голи върхове.“

Трогателна проповѣдь за любовта къмъ Отецеството сж стихотворенията му: „Любовта ни къмъ България“, „Българи сме“, „Къмъ България“. Чудесна е Благдата му — Сънь за славния царъ Крумъ.

Нѣколко стихотворения отражаватъ идеалната му юношеска любовъ, както и отвращението му къмъ порочния, подлия и себелюбивъ животъ на отдѣлни личности.

Поетътъ рисува въ нѣколко стихотворения своитѣ съчувствия и къмъ трудящия се народъ, къмъ онеправданитѣ, угнетенитѣ. Такива сж: „На българскитѣ селяни“ „Сиромашки пѣсни“ („Каме-нодѣлецъ“, „Рудокопачъ“, „Жътваръ“) „Пѣсенъ на парииѣ“ и др

Съ голѣма наслада прочетохме тази хубава поетична сбирка, отражаваща чистата идеална душа на единъ истински даровитъ поетъ и идеаленъ българинъ, за жалостъ много младъ загиналь.

Искрено я препоръчваме, особено на нашата младежъ: на ученици и студенти, на войници, на нашитѣ „бранници“, които отъ нея може да почерпятъ много сюжети за своята народностна пропаганда. Да се разпространи тя и въ новоосвободенитѣ български краища.

Желателно е да се отпечататъ по-скоро и останалитѣ му стихотворения но, обязательно, по сагашния правописъ.

Въ издадената първа часть срещнахме доста правописни грѣшки, които при втората часть желателно е да се избѣгнатъ. Такива сж:

Много честата употреба безъ нужда на пълното окончание „ий“, като всѣкий, отеческий, честитий и пр.; употреба на пълния членъ „тъ“ по възможностъ да се избѣгва въ интереса на гладкостта на слога; по-добре е; „помнете дълга си“, „в' ума ни“, „врага да побѣдимъ“, вмѣсто: „дългътъ, умътъ, врагътъ“ и пр.; да се избѣгва аъ прилагателнитѣ удвоеното „нн“, като: „свещенна“, „божественно“, „вдѣхновни“, „умственни“; на много мѣста ъ погрѣшено употребено, а на други — безъ нужда замѣнено съ я, като: зашумя, задимя, заваля, сполетя, осакатя и пр.

Д-ръ М. Панчевъ

Георги К. Минковъ

Роденъ въ Лозенградъ—Одринско—Георги К. Минковъ още на младини се отдава да служи на народа и да се бори срещу тежкото турско робство. Това става причина да напустне родния си кжтъ и се настанява въ Бургасъ, като не престава да се бори за свободата на родната си земя.

Още младъ той взима участие като доброволецъ въ сръбско-българската война при боеветъ при Сливница. Следъ това бива избранъ за членъ въ Върховния Македоно-одрински комитетъ, и развива обширна и ползотворна дейность а презъ Балканската война е пунктъвъ началникъ на партизанскитъ отряди. Като общественикъ е избранъ за народенъ представителъ и е бившъ окръженъ управителъ и председателъ на окръжна постоянна комисия. Всѣкжде и всѣкога Георги К. Минковъ бѣ идеалистъ въ своята дейность и се ръководѣше винаги отъ чувство на любовъ къмъ отечеството си.

Макаръ и на преклонна възраст, 80-годишенъ, той не преставаше да се интересува отъ народополезнитъ обществени дѣла.

На 28. XII. 1942 г. той пише трогателно писмо до председателя на Илинденската организация по случай конгреса въ Битоля: „Много съжалявамъ, че това не мога да направя въпреки желанието ми да видя блѣнуваната Македония; напоследъкъ съмъ заболѣлъ отъ перде на очитъ, не мога да гледамъ, да чета и пиша. Поздравявамъ Ви най-сърдечно, пожелавамъ на тебъ и всички конгресисти-илинденци ползотворна конгресна работа и приятно прекарване въ свободна Македония!“

Георги К. Минковъ бѣ жива история. Взималъ живо участие въ епичнитъ македоно-одрински борби като членъ въ Върховния македонски комитетъ въ времето на Б. Сарафовъ и Михайловски, като пунктъвъ началникъ на партизанскитъ отряди и пр., той бѣ неизчерпаемъ източникъ на точни и вѣрни сведения за борцитъ и носителитъ на тия борби. Дано да е написалъ всичко видено, чуто и преживѣно презъ дългия му животъ.

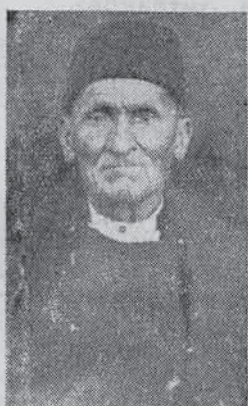
На 2 януарий н. г. въ 2 часа следъ полунощъ Георги К. Минковъ скоропостижно почина. Опѣлото му е станало на 3 януарий т. г. въ гр. Бургасъ при стечение на много народъ — негови познати и почитатели.

Вѣчна паметъ на голѣмия родолюбецъ и общественикъ Георги К. Минковъ.

Л. Томовъ

Якимъ Василевъ

Якимъ Василевъ отъ с. Бабино, Дем. Хисаръ, Битолско, роденъ презъ 1873 г., грамотенъ, единъ отъ най-жаркитъ работници на револ. организация въ селото още въ началото и презъ 1901 г.; той е билъ, па и днесъ е още бакалинъ въ селото. Около коледа 1902 г. турцитъ сж обискирали кжщата му и намѣрили около

11 писма изпратени отъ разни войводи, между които и отъ Йорданъ Пиперка, па вързанъ го откарали въ мюдюрлъка въ Прибилци. Били сж го и го закарали въ Битолския затворъ, гдето е лежалъ до амнистията 1903 г. Якимъ е билъ касиеръ на мѣстн. комитетъ.

Презъ време на Илинд. възстание 1903 год. Якимъ е билъ четникъ въ четата на Йорданъ Пиперката и е взималъ живо участие въ много сражения съ турския аскеръ; той е билъ и съучастникъ въ сражението на Борисъ Сарафовъ съ турски аскеръ въ края на августъ 1903 год. при мѣстността „Нинеа-орница“ и Боишка планина; въ това сражение паднали убити надъ 40 души възстаници. При ликвидиране на възстанието Якимъ се предаде на Австр. консулъ въ Битоля и остана

въ селото си; презъ 1904 год. той пакъ заема почетно мѣсто въ селския комитетъ и всичката револуционна преписка вървѣше презъ него, тъй като с. Бабино е било центъръ на четнич. движение.

Презъ юлий 1907 г. турцитъ убиха секретаря ча войв. Алексо, Пандо Калчовъ отъ гр. Шуменъ, при когото намѣрили цѣлата архива; на основание на това турцитъ арестуваха повече отъ 60 души селяни отъ цѣлия районъ, между тѣхъ и Якимъ Василевъ съ Дуко Илиевъ. Откарани въ Битоля тамъ ги сждиха и осждиха на 101 год. затворъ, обаче, били сж освободени презъ юлий 1908 г. вследствие турския „хуриетъ“, но и по диръ хуриета Якимъ не е мирувалъ; той пакъ е посрещалъ-изпращалъ чети, писма и пр.

Презъ 1915 г. съ идването на бѣлг. власть въ този край Якимъ е билъ назначенъ за кметъ (председателъ на общинската 3 чл. комисия) въ Бабинската община, на която длъжность е служилъ до отстъплението на фронта 1918 г.

Якимъ има жена Ивана, родена 1881 година, а материялното му състояние е срдно.

Сведенията събралъ бившия войвода отъ Охридъ — Т. Арсовъ

Края на регента Коте отъ с. Руля

Презъ 1905—1906 год. бѣхъ въ битолския затворъ осъденъ на смъртъ. Тогава въ града се започна голѣма борба между гърци и българи. Започнаха всѣки день убийства. За да ни сплашатъ обесиха на Атъ-Пазаръ Алрко Туронджовъ отъ с. Екши Су, осъденъ на смъртъ.

Следъ обесването на Алеко, въ затвора почна да се говори чий е реда. Моята присяда и тази на Коте отъ Руля бѣха потвърдени отъ султанъ Хамида, та и двамата чакахме реда си. Мина се една седмица, нѣма нищо. Дойде другиятъ понедѣлникъ — пакъ нѣма нищо. Тѣзи, които бѣха за бесене, обикновено се взимаха въ понедѣлникъ вечерята, за да ги бесятъ въ вторникъ сутринята на Атъ Пазаръ, защото въ вторникъ ставаше пазаръ въ Битоля. Минаха още 2—3 седмици и малко се позабави това.

Една вечеръ Коте отъ Руля дойде при мене и ми каза: „Оръ, Битракъ, ще почерпишъ ли кафе да ти кажа една новина“. „Буйрумъ, Коте, въ кауша и всичко готово“. Направихъ кафето, изпихме го и той продължи: „Знаешъ ли, днесъ дойдоха при мене отъ грѣцкото консулато, донесоха ми пари (той получаваше по 5 турски лири на месецъ заплата — нали бѣше си продалъ душата) и ми казаха да съмъ спокоенъ. Нѣмало вече да бесятъ.

Мина се още една седмица. Въ понедѣлникъ вечерята директорътъ на затвора ни извика въ канцеларията: мене, Симо Шишковъ и Леко Джорлевъ (отъ българска страна). Далипъ Ага (и той осъденъ на смъртъ за убийството на видния гражданинъ Фортмаровъ въ гр. Охридъ, по заповѣдъ на младотурцитѣ, както ми разправи той) още двама турци и капитанъ Каравангелисъ съ още трима критяни. Часътъ бѣше 10 вечерята. Отидохме въ канцеларията на мюдюринъ (директора). Азъ седнахъ до Далипъ Ага и го попитахъ: „чий ли е редътъ сега? Той се усмихна, подигна рамене и каза: „Валла билмемъ“. Директорътъ ни изгледа и попита башъ гвардиянина Реджебъ Ага: „Нерде капитанъ Коте?“ Реджебъ отговори — „Истемесъ гелсинъ капитанъ Коте“ (което ще рече — Коте не иска да дойде). „Иди му кажи да дойде, нищо страшно нѣма“. Реджебъ Ага отиде повторно да го вика. За мене вече стана ясно, че той ще ме пререде. Следъ малко върна се Реджебъ Ага а следъ него и капитанъ Коте съ всичкото си величие, въ бѣла фустанела и пискюлии цървули. Мюдюринътъ го покани да седне близо до него. Поръча ни по едно кафе за всички и ни каза:

„Е, знаете ли защо ви повикахъ? Ето защо! Вънъ въ града ставатъ убийства между българи и гърци. Вънъ отъ затвора каквото ще да става, но тукъ искамъ да живѣете като братя. Тукъ гърци, турци и българи сте еднакви по участъ, за това трѣбва да си мирувате. Сега азъ казвамъ така: Ако нѣкой българинъ се провини въ нѣщо (сочи насъ) вие ще кажете какъ да го накажемъ. Ако нѣкой грѣкъ се провини (обръща се къмъ грѣцитѣ) вие ще определите наказанието му. Сжщото направи и съ турцитѣ. И пакъ повтори — вънъ очитъ да си вадятъ. Менъ тука ме интересува и желая тукъ да бждете като братя. Раз-

брахте, нали?“ Следъ това, дръпна чекмеджето отъ масата и извади единъ портретъ. Обърна се къмъ Коте и го попита: „А бе, капитанъ Коте, прокурорътъ пита дали ще признаешъ, че тази фотография е твоя“ и му я подаде да я види; фотографията представляваше Коте въ срѣдата и двама андарты по единъ отъ страни. Коте взе портрета, разгледа го и каза: „Да, азъ съмъ“. Горкиятъ нищо не подозираше: преди 15 дена отъ грѣцкото консулато бѣха го успокоили, че нѣма вече да бесятъ. Директорътъ нареди да отиде въ другата стая при писаря, за да го разпитатъ по този портретъ. Коте стана и отиде. Реджебъ следъ малко се върна и каза: „Мюзюръ Бей, хазъръ дъръ“. Разбрахъ пантомината и смислахъ на Далипъ Ага — Насълъ? Той се изсмѣ и каза: „Сенъ кортулду я“ (Ти се отърва я!). Следъ малко мюдюринътъ ни изпрати. „Хайде сега, всѣки по мѣстата да спите“. За да отидемъ по мѣстата си, трѣбваше да минемъ покрай стаята, въ която Коте бѣше вече окованъ съ белезници на ржцетѣ и двама стражари съ шикове покрай него, а той седналъ на единъ столъ. Спрѣхме се предъ вратата. Каква картина! Всѣка секунда Коте промѣняше цвѣта на лицето: ту жълтъ, ту червенъ, ту зеленъ. Казахъ му: „Коте, да ти бератъ грѣха тия, които ти казваха, че нѣма вече да бесятъ. Както те излъгаха да убиешъ единъ светецъ — Лазаръ попъ Трайковъ — така и сега те излъгаха. — Куражъ, — следъ тебе реда е мой“. Нищо не можа да каже. Само изпжшка — А, а ахъ! — и гвардианитѣ ни избутаха да си вървимъ.

Сутринята бѣше дъждовна. Изведоха го отъ затвора. Преди да прекрачи прага на вратата, повърна се две крачки назадъ и съ белезницитѣ нарани по лицето гвардиянина, който държеше вжжето съ което бѣ вързанъ. Въ този моментъ единъ войникъ го мушна въ крака и едвамъ съ влачене го откараха на бесилката, кждето прояви голѣмо малодушие.

Ив. Битраковъ

Около края на м. октомври 1903 год., подиръ демобилизацията на четитѣ, отидохъ въ Битоля. Тукъ се срещнахъ съ познатия четникъ *Дикето* отъ с. Статица, Костурско, който подробно ми разправи за положението на района около „Чанища“. Лазаръ попъ Трайковъ, приютенъ временно на лѣчение при Коте отъ Руля, вѣрваше, че при него ще бжде въ по-голѣма безопасностъ отъ всѣкжде другаде, понеже на два пжти лично *Лазаръ* се застѣпва за него да не бжде убитъ и го спасява, обаче тази вѣра на Лазара излѣзна фатална за самия него.

Отъ своя страна азъ отидохъ при Д-ръ Калевъ на „Атъ Пазаръ“, лично менъ познатъ и симпатизиращъ на нашето движение, взехъ разни медикаменти и превръзки и по единъ четникъ още сжщата вечеръ ги изпратихъ на Лазаръ въ с. Статица.

Обаче, вълкътъ си мѣни козината, но не и вѣроломния си характеръ! Така постѣпи и ренегатътъ Коте съ своя *спасителъ Лазаръ попъ Трайковъ*.

(Следва на стр. 13 подъ линия)

Поменъ за Петъръ п. Арсовъ

Неусѣтно изминаха две години отъ като Петъръ п. Арсовъ се прости съ мъжния земе. чъ животъ. Макаръ той да изкара живота си въ много мъчно, имайки много широка душа и високо съзнание на дългъ къмъ народъ и родина, никой никога не забелязваше въ него недоволство и натъженостъ. Въ трудъ и постоянно за осъществяване освободителния идеалъ на Македония, даже и въ страдания, той намираще сили да се показва доволенъ и засмѣнъ. Нищо друго не му бѣше толкова мило тукъ долу на земята, колкото желанието да посвещава времето и силитъ си за постигането на освобождението на Македония. И за крайно съжаление, той умрѣ безъ да види голѣмата частъ отъ Македония присъединена къмъ майка България. Това последното пъкъ ме наведе на мисълта, че това хармонира съ неговия особенъ характеръ: скромность и ограничаване разчувствеността и шумътъ около себе си, както той искаше и отъ близкитъ си. Това, което казвамъ за неговия характеръ следъ смъртта му, той не би позволилъ да му се казва, до като бѣше живъ, за да не му се притѣкува като похвала — мразѣше да го хвалятъ. *Исключителна скромность.*

Трѣбва, следъ неговата внезапна смъртъ, да се противопоставимъ на неговата прекалена скромность и да запознаемъ читателитъ съ живота, съ ума и характера му, съ неговото образование и широката му културность съ високото му съзнание за дългъ къмъ родъ и родина, съ труда, усилията и страшнитъ му страдания, стремежъ се да взема участие въ начинания и дѣла по освобождението на страдална Македония и това не за да го прославляваме и хвалимъ, ами за да не остане неговата голѣма заслуга къмъ родъ и родина и къмъ освободителния и обединителенъ идеалъ на българския народъ не използвана и неизтъкната за примѣръ предъ стари и млади и предъ бѣдащи поколения.

Петъръ П. Арсовъ е роденъ въ с. Богомила (въ 1870 година), Велешка околия — най-събуденото и най-заслуженото село въ мѣстността „Азотъ“ и произхожда отъ голѣмъ благороденъ и родолюбивъ родъ — попъ Арсоги. Първоначалото си образование е получилъ въ родното си село и въ Велесъ, срѣдното въ Солунската гимназия и висшето — въ Соф. университетъ. Учителствувалъ е въ Скопие презъ 1892 година, въ Солунъ 1893/4, въ Велесъ 1894/5, въ Прилепъ 1895/6, въ Щипъ 1896/7, повторно въ Солунъ 1903/4, повторно въ Скопие 1910/11 и въ Костенецъ отъ 1914 до 1930 година — 16 години като учител и директоръ.

Той е мѣстенъ въ повече важни македонски градове всѣка година — эле препоръчванъ предъ турските власти, стараелъ се е да изгуби диритъ по революционната дейность и да посѣе освободителния идеалъ на много мѣста въ Македония.

Подкупенъ отъ българоядеца — костурския гръцки владика *Каравингелисъ* — той, като Юда, за нови 30 сребърника предаде своя спасителъ, като най-подло и безсѣвестно отрѣза му главата и я изпрати въ даръ на кръволака Каравингелисъ.

Поклонъ и светла паметъ на македонския Свети Иванъ — Лазаръ попъ Трайковъ.

В. Трифоновъ

Отъ турцитъ бѣ гоненъ, но отъ българитъ търсенъ. Само въ Костенецъ се е задържалъ 16 години, защото следъ принудителното избѣгване отъ Македония въ предѣлитъ на тогавашна България, всички сж се възхищавали отъ неговата работа въ полза на народа.

Дейността му въ Македония, колкото е била полезна за народа, толкова повече съпроводена е била съ клевети и предателства предъ турската властъ заради голѣмото му участие въ освободителното дѣло — гоненъ, мразенъ, затварянъ, мъченъ и заточаванъ съ и безъ присъди много пжти: 1) когато е билъ въ Прилепъ билъ е подложенъ на мъчение въ затвора, дето му ступили нѣколко жѣба съ целъ да откриватъ и други дейци, безъ да сполучаватъ, разбира се. 2) Когато е билъ въ Солунъ въ 1903/4 уч. година е билъ затворенъ и мъченъ въ Солунския затворъ заради атентата по ж. п. линия при Кара Суле. 3) Презъ 1904/6 уч. год. билъ е арестуванъ и въ Велесъ и въ Скопие сжщо подложенъ на бой и заплашване съ смъртъ по предателства, че е взималъ участие по организиране въ тия околии революционни комитети. 4) Понеже турцитъ се добрали до сведения, че той е взелъ участие при основаването на революционенъ комитетъ за освобождението на Македония и при състава на централния комитетъ, — предаденъ заедно съ много учители и първенци отъ Кратово, Щипъ, Паланка и другаде по случай Винишката афера бѣше грабнатъ, развежданъ, вързанъ въ вериги по споменатитъ градове и въ Скопие мъченъ, сжденъ и осжденъ на заточение въ Пудрумъ-Кале, Мала-Азия, заедно съ мнозина други революционери.

Винишката афера коштува много материални жертви, мъченичества и смъртъ на подборъ българи измежду учителитъ и първенцитъ въ Скопската областъ. Тамъ върлуваха съ картъ-бланшъ отъ Султана Хафъсъ Паша и Дервишъ Ефенди. Тия български палачи хвърляха живи хора въ рѣка Брѣгалица, убиваха други, заточаваха редица революционери въ занданитъ на Скопие и на Призренъ. Тѣ нѣмаха доказателства за това, но използваша показанията на Георги Ивановъ отъ Кочани, който издаде всички, които познаваше като участници въ революционното движение. Отъ сжщото показване пострада най-много и Петъръ попъ Арсовъ, който освенъ изтезания и разтакания по затворитъ въ тая областъ, бѣше заточенъ и мъченически страдалъ цѣли 6 години. Случайна амнистия тури край на мъченичеството му и запази живота му.

Попъ Арсовъ е билъ нѣколко години въ България задграниченъ представителъ на В.М.О.Р.О.

Ето кой е, какъвъ е и какви заслуги остави за примѣръ попъ Арсовъ, който заслужава да се напише цѣлата му изчерпателна биография, която да се чете въ всички краища на голѣма България и отъ която се подучи всѣки български учителъ, всѣки младежъ не само въ примѣрно учителство, не само въ нравственъ и родолюбивъ животъ, не само въ упорито трудолюбие, не само въ скромненъ животъ, но и въ крупни дѣла и заслуги къмъ родъ и родина.

Както сж се завзели писатели поети, даровити

българи и родолюбиви сдружения да изучат и книжно да отбележат дейците и мъчениците за свободата на България въ тѣснитѣ ѝ граници, така трѣбва по инициативата на Македонския Наученъ Институтъ, Илинденската организация и Върховнитѣ представители на Македонскитѣ Благотворителни Братства, да се загрижатъ и заематъ да се опише живота, дейността, страданията и саможертвеността на всички наши братя — българи отъ Македония, които сложиха живота си за свободата на Македония, защото попъ Арсовци по заслуги имаме много. Нека почнемъ отъ най-заслужилитѣ и продължаваме следъ туй за всички, които сж си жертвували живота въ олтаря на нашата свобода, която приближава да се осъществи за всички българи.

Не само Петъръ отъ семейството попъ Арсо-

ви бѣ преследванъ отъ чуждата власть. На 28. X. 1918 г. задигнати сж отъ общината въ с. Богомила кметътъ Андрей п. Арсовъ, братъ на Петъръ п. Арсовъ и тѣхнитѣ сродници — общ. съветници братя Георги и Павелъ Костадинови, и тримата безследно изчезнали. 4—5 дни следъ това убиецътъ на Андрея и Стоянъ Георгиевъ полудѣлъ отъ гризене на съвѣстта и лудъ загиналъ. Следъ време селскитѣ кучета отровили и донесли въ селото главата на едного отъ двамата общ съветници.

Общ. съветъ въ Шипъ е назовалъ една отъ улицитѣ на града съ името на Петъръ п. Арсовъ, така че ще носи въ вѣковетѣ славата на голѣмия Македонски мъченикъ за свободата на Македония наравно съ всички крупни наши жертвопринесени за свободата на Македония.

Ср. п. Петровъ

Арестувани кочански българи въ Скопие по обезоръжителната акция следъ хуриета—следъ едногодишенъ затворъ пуснати на свобода вследствие общата амнистия презъ 1910 година.

1. Любомиръ х. Василевъ	12. Миланъ п. Димитровъ
2. Симеонъ Левковъ	13. Тодоръ Варадиновъ
3. Непознатъ	14. Стоилъ Михайловъ Кръстевъ
4. Атанасъ Коцовъ Сапунджийски	15. Доне Ил. Бабаалтънинъ
5. Даме Мартиновъ — Скопски войвода	16. Антонъ Ананиевъ
6. Лазаръ Димитровъ Аревъ	17. Иорданъ п. Ефремовъ
7. Свещеникъ Григоръ Емануиловъ	18. Тодоръ Наконъ х. Богатиновъ
8. Коце п. Захариевъ	19. Симеонъ Спасовъ
9. Саздо попъ Ивановъ	20. Дионесъ Миновъ Димитровъ
10. Тихомиръ Ст. Наконъ	21. Илия х. Васковъ отъ Шипъ
11. попъ Тома Овчеполски	22. Детето на Даме Скопски

Жертвите при потушаване на Илинденското въстание

Продължениен отъ книга 1 (141)

38. с. Любойно.

То е едно отъ най-големитѣ български села въ Преспа. Опожарено било на 15 августъ. Изгорѣли 105 къщи, както и селската черква „Св. Иванъ“. Башибозукътъ и войницитѣ, които били нахлули тоя день въ селото наредъ убивали. когото срещнѣли. Убити били следнитѣ нещастници, които били останали въ селото.

† Костадинъ Петровъ,	70 годишенъ
† Симо Петровъ	55 „
† Стоянъ Пекаровъ	60 „
† Иванъ Ристовъ,	70 годишенъ
† Колейца Голомадева,	60 изгорѣла въщи
† Стоянъ Илиевъ	70 убитъ съ пушка
† Спасе Митревъ	25 „

† Фоте Ложанче,	50 г. убитъ съ пушка
† Митре Стояновъ	55 „ „ „
† Евтимъ Стояновъ	30 „ „ „
† Сърбинъ Павлевъ	60 „ „ „
† Лазарица Видинова	70 „ въ Брайчино
† Стоянъ Трайковъ	30 „ „
† Яневица Гърчица	80 „ въ планината
† Иванъ Раличъ	90 „ съ куршумъ
† Никкола Стефановъ	12 „ въ с. Нивици
† Коле Стояновъ	25 „ „ „

Любойно е дало 80 четници, отъ които въ сражение съ войскитѣ падналъ убитъ —
† Лазаръ Секуловъ.

37. с. Брайчино.

Същевременно съ Любойно отъ сжитѣ войски и башибозукъ е било нападнато и близкото село Брайчино. То било досущъ ограбено и опожарени били 77 къщи. Следъ 3 дни населението, което било забѣгнало въ близката планина, е било обградено отъ войскитѣ и башибозукътъ, които съ честа стрелба се втурнали и убили следнитѣ селяни:

† Танчо Ничавъ,	65 годишенъ	убитъ съ куршумъ
† Митре Теговъ,	90 „	„ „ „
† Христо Ивановъ,	85 „	„ „ ножъ
† Тасе Спировъ,	28 „	„ съ куршумъ
† Тане Стояновъ,	98 „	„ съ ножъ

† Петре Ничовъ,	40 г. буитъ съ куршумъ
† Коте Янкуловъ,	40 „ „ „
† Василка Янева,	25 „ „ „ ножъ
† Яна Симова	20 „ „ „

Следъ тия убийства населението е било откарано въ с. Наколецъ, дето презъ цѣли две седмици е било най-грозно изтезавано отъ водителитѣ на башибозука Рустемъ отъ Пжпле, Решидъ отъ с. Наколецъ и Джеліо онбаши отъ с. Крани.

Въ сражения съ войскитѣ падналъ убитъ четникътъ:

† Василъ Стефановъ

38. с. Щърбово.

Сжщия день, 15 августъ, сжитѣ войски, иляве и башибозукъ нападнали селото и убили следнитѣ селяни:

† Дойчинъ Котевъ,	60 годишенъ
† Дойчиница Котева,	60 „

† Ристо Милевъ	20 год.
† Фоти Толчевъ	50 „
† Наумъ Стояновъ	22 „

Башибозукътъ е откаралъ и всичкия селски добитъкъ

39. с. Курбиново.

Тоя день, 15 августъ, сжщото бедствие е сполѣтало и това село. Сганъ отъ иляве и башибозукъ се втурнала въ селото и убила следнитѣ селяни, които не успѣли да избѣгнатъ:

† Божинъ Видимовъ
† Ристе Наумовъ

† Илия Ивановъ
† Пандо Митревъ
† Насте Ристановъ
† Ендрия Илиевъ

Селото е било ограбено и всичкия селски добитъкъ откаранъ отъ башибозука.

40. с. Рударн.

Тукъ пкъ на 6 септемврий дощѣлъ бинбашията отъ Наколецъ съ башибозукъ, заобиколили селото, за да не може да избѣга населението, втурнали се въ него и когото де срѣщнѣли убили. Намѣрили смъртта въ тая човѣшка касапница следнитѣ невинни селяни:

† Андрея Спировъ,	убитъ съ куршумъ
† Миалъ Василевъ	„ „ „
† Русе Т. Василевъ	„ „ „ и извадени очи
† Ставре Т. Василевъ	„ съ куршумъ
† Георги Томевъ,	„ „ „
† Митре Георгиевъ	„ съ ножъ
† Дамо Гевргиевъ,	„ съ куршумъ

† Ничо Гелевъ	убитъ съ куршумъ
† Коте Гелевъ	„ „ „
† Грозданъ Калевъ	„ съ ножъ
† Павле Сотировъ	13 г. закланъ
† Ничо Георгиевъ	„ съ куршумъ
† Митре	„ „ „
† Боше Котевъ	„ „ „
† Недѣлко Новачевъ,	„ „ „
† Алексо Спировъ	„ по рано
† Георгиевица Томова	„ „ „

Ограбено е било всичко каквото се намѣрило. Откаранъ е билъ и селския добитъкъ.

41. с. Претсрѣ.

И презъ него иляве и башибозукъ е миналъ, ограбили го и отъ селянитѣ, които се намѣрили въ селото, убити сж били следнитѣ невинни старци:

† Кале Ставревъ, 60 годишенъ

† Яне Стефановъ, 80 годишенъ
† Темелко Божиновъ 110 „
† Иванъ Янковъ 65 „
† Трайче Милошъ 60 „
† Депа Андонова, 75 „

42. с. Пжпле.

Надъ това село, на 26 юлий, е станало сражение между една възстанишка чета и турски войски. Следъ отстъпване на войскитѣ бошибозукъ е опожарилъ 23 бълг. кжши и е убилъ трима

селяни:
† Георги Кърстинъ, 50 годишенъ
† Василъ Ристовъ, 20 „
† Стоянъ Калинъ, 50 „

43. с. Наколець.

То е било централното иѣсто на нахията. Тукъ е имало и постояненъ гарнизонъ, отъ кжде-то войски и башибозукъ сж тръгвали да нападатъ и опустошаватъ българскитѣ села въ нахията. Заловенитѣ по селата живи българи, завлечали се въ това село дето сж бивали нечувани изтезавани. Опожарени сж били 28-тѣ бълг. кжши, а убити сж били отъ избѣгалото въ Дупени население

следнитѣ старци:
† Свещеникъ Христо, 90 годишенъ
† Стареца Стефанъ 85 „
Въ сражението, което станало при селото Германъ, падналъ убитъ отъ с. Наколець
† четникътъ Найдень — 25 годишенъ.
Около сжщото това време войски, иляве, башибозукъ миналъ презъ следнитѣ села:

44. с. Германъ.

Въ това село убити сж били по най зѣрски начинъ 18 души, имената на които не ми се даде възможность да запиша.

45. с. Ржби.

Сжщо така не можахъ да запиша имената на убититѣ въ това село 6 души, между които една жена.

46. с. Крани.

Това село е дело 13 четници отъ които въ сражението съ войскитѣ сж паднали убити:

† Ламби Несторовъ
† Найдо Трайковъ

47. с. Дупени.

Въ него пакъ сж били убити 3 жени, имената горнитѣ палежи и убийствата. опожарени сж били на които сжщо не ми бѣха предадени. Освенъ още въ следнитѣ села:

48 с. Граждани 8 кжши

49 с. Слимица 2 „

50 с. Астаматъ 1 „

Нестокости въ ресенско

Пожарища и убийства.

51. с. Лйорѣка.

Градъ Ресенъ бѣ центъръ на нахия. Когато се обявилъ възстанието, тукъ се събрали три бюлюка редовни и запасни войски (илявета). Тия войски винаги придружавани отъ башибозукъ ограбили и опожарили всички села въ Ресенско, като извършили нечувани изстѣпления върху населението.

На 21 юлий излѣзла отъ града първата войскова потеря и башибозукъ, водена отъ Хюсеинъ Челйо, които нападнали селото Лйорѣка, ограбили го и го опожарили. Тоя день отъ населението никой не пострада, защото то бѣ напустнало селото, преди да бжде нападнато. Три дни следъ това убитъ е билъ стареца

† Тасе Йосифовъ, 70 годишенъ.

Но на 15 августъ други войски и башибозукъ отъ турското село Буково, водени отъ турчина Юсрефъ, минали презъ селото, доопожарили всичко,

което било останало здраво. Сжщевременно тѣ се спуснали и по разбѣгалото се население и колкото души били застигнати, умъртвени сж били по най-жестокъ начинъ.

Ето имената на тия мжченици:

† Цѣтко Гроздановъ, 57 годишенъ.
† Ефтимъ Темелковъ 45 „
† Наумъ Ристевъ 46 „
† Ефтимъ Стефовъ 30 „
† Георги Гяватчанинъ 90 „
† Коте Цѣтановъ 55 „
† Коле Тасевъ 25 „

Тогнѣ сж станали и най-скотски издевателства върху женското население. При това башибозукътъ откаралъ и всичкия селски добитѣкъ, като е избилъ и всички 60 селски свини.

Н. Темчевъ

(Следва)

ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

№ 13

13 февруарий, 1943 г.
СОФИЯ

ОКРЖЖНО ДО ВСИЧКИ ИЛИНДЕНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Въ Държавен вестникъ бр. 24 отъ 3 того е напечатанъ „Закона за отпускане народни пенсии на особено заслужилитъ въ освободителнитъ борби дейци“. Сжщия този брой своевременно изпратихме до всички Илинденски дружества за сведение и ръководство.

Едновременно, за улеснение на всички наши членове, които законътъ засѣга и за да се внесе еднообразие въ работата, приготвихме и отпечатахме следнитъ образци, въ връзка съ искането народни пенсии:

1. Молба до Областния директоръ
2. Молба до кмета
3. Махаленско свидетелство
4. Молба до Председателя на Д-во „Илинденъ“
5. Удостоверение отъ Д-во „Илинденъ“ и
6. Животописна бележка,

отъ които ви изпращаме по екземпляри за да си служите.

Както законътъ, така и поменатитъ по-горе образци сж много ясни за каква цель сж предназначени, та нѣма нужда отъ особени подробни обяснения, стига да се обърне малко повече внимание.

Животописната бележка, молбата до Д-во „Илинденъ“, както и издаденото отъ него удостоверение да бждатъ еднообразни, кратки, ясни, въ духа на чл. 1, точка „а“, „б“ и „в“ и съгласни съ подадената преди това декларация за членство.

Махаленското удостоверение ще ви послужи за издаване удостоверение отъ кмета съгласно чл. 7, т. „а“ отъ закона и молбата ви до него.

Чл. 11 гласи: „Получаването на пенсия започва отъ датата на подаване молбата за пенсия, отъ което следва да се вземе добра бележка отъ всички за навременно подаване молбитъ до съответния областенъ директоръ.

Съобразете се съ последната алинея на чл. 7 относно кои лица могатъ да подаватъ молби за народни пенсии, за да не се пропусне 3 месечния срокъ.

За 6-тѣ образци, които ви изпращаме, събирайте по 10 лева отъ всѣки. Това сж направени отъ насъ разноски, които трѣбва своевременно да издѣлжите, за смѣтка на Организацията ни.

Съ надежда, че ще имате и Вие грижата за навременно подаване молбитъ на всички наши членове за народни пенсии оставаме

Съ поздравъ:

Председателъ: Л. ТОМОВЪ

Секретаръ: Д. Спространовъ

КОСТУРСКО БЛАГОТВОРИТЕЛНО БРАТСТВО -- СОФИЯ

Българи,

Костурското благотворително братство съобщава, че по случай 40 дни от смъртта на

ХРИСТО АНАСТАСОВЪ АНДРЕОВСКИ	29 г. отъ с. Дъбени
ЖИВКО АПОСТОЛОВЪ КЕНКОВЪ	28 г. „
АНАСТАСЪ ЖИВКОВЪ СКИВИНОВЪ	27 г. „
НАУМЪ ЛАМБОВЪ МОСКОВЪ	25 г. „
НИКОЛА ЛАМБОВЪ ШЕКРОВЪ	21 г. „
НАУМЪ КОСТОВЪ ЖУРКОВЪ	20 г. „

трагично загинали край гр. Трикала (Гърция), далечъ отъ милъ роденъ край и бащинъ домъ — за тяхъ, за достойните потомци на Лазаръ п. Трайковъ и Лазаръ Московъ, на 31-й януарий, въ недѣля следъ черковния отпускъ (10 ч.) въ черквата Св. София се отслужи панихида за упокоение душите имъ.

София, януарий 1943 г.

Настоятелството

ИЛИНДЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ

Скръбна вестъ

Ръководното тѣло на Илинденската организация съ тѣга на сърдце съобщава, че борецътъ за свободата на Македония, достойниятъ служителъ на народните ни идеали

НИКОЛА ПУШКАРОВЪ

68 годишенъ, отъ Пирдопъ, на 18. II. скоропостижно се раздѣли съ насъ.

Завършилъ висши науки въ София и въ чужбина, той не остана да се радва на своите постижения въ свободната частъ на българското отечество, а дойде въ Македония да отдаде сили и младостъ за нейното освобождение. Като учителъ по естествените науки въ педагогическата гимназия въ Скопие, той е председателъ на Окръжния революционенъ комитетъ и съ достойната своя служба и преданостъ привлече къмъ революционното дѣло българина въ тоя чистъ български край.

Станалъ по-късно нелегаленъ, катр войвода на голѣма възстаническа чета, той записа славни подвизи въ борбата съ тирана.

Всѣки днесъ въ Скопие помни себеотрицанието, съ което

НИКОЛА ПУШКАРОВЪ

се бѣ отдавалъ въ служба на освободителното ни дѣло. Прибралъ се по-късно въ България, той бѣ безпримѣренъ ратникъ за издигане благосъстоянието на българския земеделецъ. Рѣдко България е раждала примѣренъ синъ като Никола Пушкаръ.

МИРЪ НА ПРАХА МУ И БОГЪ ДА ГО ПРОСТИ!

Да отдадатъ съответна данъ на почитъ предъ паметта на тоя голѣмъ българинъ е дългъ на всички илинденци.

София, 18. II. 1943 г.

ВЪЧНА МУ ПАМЕТЪ

ОТЪ РЪКОВОДНОТО ТѢЛО

СЪОБЩЕНИЕ

Последните починали членове на посмъртната каса при Илинд. организация сж: Георги Поцевъ Стоевъ, — София, № 171 и Цвѣтко Вас. п. Цвѣтковъ — Пловдивъ, № 172. Поканватъ се г. г. членоветъ на посм. каса да внесатъ по установения редъ припадающите имъ се членски вноски.

Печатница „ПИРИНЪ“, София, ул. Екз. Йосифъ, 38
Телеф. 2-40-12 Пор. № 6 /1943